

PAVOUCI (ARANEAE) PŘÍRODNÍ REZERVACE PEKLO U NOVÉHO MĚSTA NAD METUJÍ

Spiders (Araneae) of Nature Reserve Peklo near Nové Město nad Metují (Eastern Bohemia)

Vlastimil RŮŽIČKA¹, Jan NOVÁK²

¹Entomologický ústav, Branišovská 31, 370 01 České Budějovice

²Okresní úřad, Palachova 1303, 547 28 Náchod

Zkoumání byli pavouci úzkého pruhu holé fylitové suti na svazích zařízení údolí říčky Olešenky. Mezi 22 zjištěnými druhy bylo 6 druhů, jejichž výskyt je charakteristický pro původní stanoviště: *Pholcomma gibbum*, *Rugathodes bellicosus*, *Trogdoneta granulum*, *Leptyphantes notabilis*, *Zelotes erebeus* a *Heliophanus aeneus*.

Úvod

V roce 1997 byla Okresním úřadem Náchod zřízena přírodní rezervace Peklo u Nového Města nad Metují o výměře 319,89 ha, rozprostírající se na lesnatých svazích průlomového údolí řeky Metuje a jejího levostranného přítoku Olešenky v podhůří Orlických hor. Součástí inventarizačního průzkumu rezervace měl být i arachnologický průzkum vybraných stanovišť. Nakonec však bylo v letech 1998–1999 zkoumáno pouze jediné stanoviště v lokalitě „Pecinka“.

Zkoumané území

Zkoumáno bylo suťové pole tvořené fylity na jižně orientovaném svahu na pravém břehu Olešenky pod kótou Kozí hřbet (560 m n. m.). Pata suťoviště se nachází v nivě říčky v nadmořské výšce 405 m n. m., jeho horní okraj na lesní cestě v nadmořské výšce 500 m n. m. Pruh holé suti je široký nejvýše 15 m a dlouhý po spádnicí asi 50 m. Okolní lesní porosty ve stáří 150–170 let na skalnatých a balvanitých srázných svazích tvoří jedlové bučiny a jilmová javořina ve 4. lesním vegetačním stupni. Z dřevin jsou v okolí lokality nejvíce zastoupeny: buk (60%) a smrk (30%), jedle (9%) a borovice (1%).

Metody

Materiál byl sbírán s pomocí deskových zemních pastí s konzervačním roztokem formaldehydu a glycerolu (RŮŽIČKA 1982, 1988). Šest pastí bylo na lokalitě umístěno dne 10.8.1998. Pasti byly umístěny po dvojicích na horním okraji suťového pole, v jeho středu a na dolním, zastíněném okraji. Jedna past byla vždy umístěna při povrchu, druhá v houboce pod půl metru. Povrchové pasti byly vybrány ve dnech 23.10.1998 a 30.4.1999, sběr byl ukončen dne 19.10.1999. Materiál byl doplněn ručním sběrem dne 10.8.1998.

K hodnocení získaného materiálu byla využita klasifikace výskytu druhů na stanovištích různého stupně původnosti (BUCHAR 1993):

I druhy s těžištěm výskytu v původních, klimaxových ekosystémech

- II druhy, které osidlují i druhotná stanoviště, většinou kulturní lesy, druhově bohaté louky, mokřiny
- III druhy schopné vytvářet životaschopné populace na odlesněných, silně pozměněných stanovištích (intenzivní louky, pole)

Výsledky a diskuse

Celkem bylo chyceno 99 exemplářů pavouků příslušejících ke 22 druhům (Tab. 1). Šest z nich patří ke druhům, které se vyskytují výhradně na původních a přirozených stanovištích, která odpovídají klimaxovým stádiím vývoje společenstev: *Pholcomma gibbum*, *Rugathodes bellicosus*, *Trogloneta granulum*, *Lepthyphantes notabilis*, *Zelotes erebeus* a *Heliophanus aeneus*.

Nejpočetnějším druhem materiálu je *Lepthyphantes notabilis*, který představuje spolu s druhem *Rugathodes bellicosus* charakteristickou dvojici druhů osluněných, holých kamenitých sutí (RŮŽIČKA 1990). Charakteristickými druhy povrchu holých osluněných kamenitých sutí jsou *Pholcus opilionoides* a *Liocranum rupicola*, jejichž výskyt známe početně i z obytných místností (RŮŽIČKA 1996). Charakteristickými druhy vnitřních, vlhkých vrstev sutí jsou *Nesticus cellulanus* a *Meta menardi*. I tyto druhy se mohou vyskytovat synantropně, ale v tom případě osidlují vlhké podzemní prostory, sklepy a různé podzemní stoly. *P. gibbum* je charakteristickým druhem suťových lesů.

Trogloneta granulum je druhem specializovaným na život v nehlubokých podzemních prostorách. Tento druh, dosahující délky těla nejvýše 1 mm, byl popsán až počátkem dvacátého století podle materiálu z jihofrancouzských jeskyň. Všechny následné nálezy již pocházejí z hloubi kamenitých sutí, a to sutí většinou lesních, jejichž povrch je kryt mocnou vrstvou listů či mechovými nárůsty, což zajišťuje v hloubi sutí velmi stálé prostředí s vysokou vlhkostí (THALER 1975, RŮŽIČKA 1994). Na studované lokalitě bylo sedm exemplářů chyceno při ručním sběru na dolním okraji sutí pod mechovými nárůsty, jeden exemplář na tomtéž místě do hluboko umístěné pasti.

Zelotes erebeus je druhem výslunných stanovišť, vyskytujícím se vzácně na lesních okrajích.

Získaný materiál dokládá původnost zkoumaného stanoviště. Dokládá i to, jak poměrně malá enkláva kamenité sutí zvyšuje prostorovou a druhovou rozmanitost stanovišť: na povrchu nevelké kamenité sutí uprostřed lesů se spolu s druhy charakteristickými pro suťové lesy vyskytují i světlomilné druhy charakteristické pro otevřená stanoviště.

Tab. 1: Přehled materiálu. Je uveden počet exemplářů: samec / samice / juvenilní. Před každým druhem je uveden jeho vztah ke stupni původnosti stanovišť (viz. kap. Metody).

Tab. 1: Survey of material. Number of males/females/juveniles. I - species of natural habitats, II - species of semi-natural habitats, III - species of man-made habitats.

Pův.	Druh	samec/samice/juv.
	<i>Pholcidae</i>	
III	<i>Pholcus opilionoides</i> (Schrank, 1781)	2/1
	<i>Dysderidae</i>	
II	<i>Harpactea lepida</i> (C. L. Koch, 1838)	5/4

	Mimetidae	
II	<i>Ero furcata</i> (Villers, 1789)	2/1/1
	Nesticidae	
III	<i>Nesticus cellulanus</i> (Clerck, 1757)	-2/1
	Theridiidae	
II	<i>Crustulina guttata</i> (Wider, 1834)	1/1
I	<i>Pholcomma gibbum</i> (Westring, 1851)	8/4
I	<i>Rugathodes bellicosus</i> (Simon, 1873)	1/2/2
	Mysmenidae	
I	<i>Trogloneta granulum</i> Simon, 1922	1/4/3
	Linyphiidae	
III	<i>Diplostyla concolor</i> (Wider, 1834)	1/-
I	<i>Lepthyphantes notabilis</i> Kulczyński, 1887	17/13
	Tetragnathidae	
III	<i>Meta menardi</i> (Latreille, 1804)	-/1
III	<i>Metellina segmentata</i> (Clerck, 1757)	-/1
	Lycosidae	
II	<i>Pardosa lugubris</i> (Walckenaer, 1802)	3/1
III	<i>Trochosa terricola</i> Thorell, 1856	2/-
	Agelenidae	
II	<i>Histopona torpida</i> (C. L. Koch, 1834)	1/-
II	<i>Tegenaria silvestris</i> L. Koch, 1872	4/1
	Amaurobiidae	
II	<i>Coelotes terrestris</i> (Wider, 1834)	1/-
	Liocranidae	
II	<i>Apostenus fuscus</i> Westring, 1851	2/1
III	<i>Liocranum rupicola</i> (Walckenaer, 1830)	-/1
	Gnaphosidae	
I	<i>Zelotes erebeus</i> (Thorell, 1870)	-/1
II	<i>Zelotes subterraneus</i> (C. L. Koch, 1833)	1/-
	Salticidae	
I	<i>Heliophanus aeneus</i> (Hahn, 1831)	1/-

Poděkování

Děkujeme Mgr. Janě Součkové za pomoc při sběru materiálu. Studie byla podporována Grantovou agenturou AV ČR (projekt č. 206/99/0673).

Summary

Spiders of Nature Reserve Peklo near Nové Město nad Metují were studied. The material was collected using pitfall traps and hand collecting. A total of 99 spider specimens belonging to 22 species were collected. *Pholcomma gibbum*, *Rugathodes bellicosus*, *Trogloneta granulum*, *Lepthyphantes notabilis*, *Zelotes erebeus* and *Heliophanus aeneus* are the species characteristic for climax communities. Not large scree field contributes significantly to space and biological diversity of the landscape.

Literatura

- BUCHAR J., 1993: Kommentierte Artenliste der Spinnen Böhmens (Araneida). *Acta Univ. Carolinae Biologica*, 36 [1992]: 383–428.
- RŮŽIČKA V., 1982: Modifications to improve the efficiency of pitfall traps. *Newsl. Br. arachnol. Soc.*, 34: 2–4.
- RŮŽIČKA V., 1988: The longtimely exposed rock debris pitfalls. *Věst. čs. Společ. zool.*, 52: 238–240.
- RŮŽIČKA V., 1990: On the lithobionts *Lepthyphantes notabilis*, *Rugathodes bellicosus* and on *Rugathodes instabilis* (Araneae: Linyphiidae, Theridiidae). *Acta Entomol. Bohemoslov.*, 86 [1989]: 432–441.
- RŮŽIČKA V., 1994: Spiders in South Bohemian stony debris. *Acta Univ. Purkyniana, Biologica*, 1 [1993]: 9–18.
- RŮŽIČKA V., 1996: Species composition and site distribution of spiders (Araneae) in a gneiss massif in the Dyje river valley. *Revue suisse de Zoologie* vol. hors série: 561–569.
- THALER K., 1975: *Trogloneta granulum* Simon, eine weitere Reliktart der Nordostalpen (Arachnida, Aranei, „Symphyognathidae“. *Revue suisse de Zoologie*, 82: 283–291.

Došlo: 15.12.2000